

Мистецтво та освіта

НАУКОВО - МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у 1995 році. Виходить 4 рази на рік
ЗАСНОВНИКИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
КИЇВСЬКА ДІТЯЧА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ

Журнал включено ВАК України до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук

Рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання АПН України (протокол № 6 від 25.06.2009 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Людмила Масол

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕКЦІЯ:

*І. Бех, О. Гайдамака, І. Зязюн,
О. Керішова, В. Кремень, Л. Левчук,
В. Мадзігон, П. Миропольська,
В. Моляко, О. Олексюк,
О. Савченко, О. Сухомлинська,
М. Чемберсі, О. Шевчук*

В.о. заступника головного редактора
Наталія Очеретяна

Відповідальний секретар
Тетяна Сокол

Науковий редактор
Вікторія Різозіна

Літературний редактор
Олена Рознова

*Перша стор. обкладинки:
Гіберії Сільвані.
Живоче.
1997 р.*

*Четверта стор. обкладинки:
Володимир Цюшко.
Вечірні вогні. 1994 р.*

Зміст

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

<i>Соломаха С.</i>	Естетика краси й добра в мистецтві	2
<i>Довгань О.</i>	Художня таїна антиномічності	7
<i>Федоренко С.</i>	Позакласна робота в середніх спеціалізованих школах мистецтв Великої Британії	11
<i>Масол Л.</i>	Підготовка вчителів до поліхудожнього виховання учнів (теоретичні підходи й експериментальний досвід)	14

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦТВ

<i>Гумінська О.</i>	Використання мультимедійних засобів – оновлення методики викладання мистецтв	21
<i>Шевкун Т.</i>	Зустріч із музикою	26
<i>Ласкій І.</i>	Курс "Музейна педагогіка": особливості взаємодії школи й музею	27
<i>Катюха С.</i>	Комп'ютерна казка про кольори	30
<i>Зяткіна І.</i>	Дерево життя	38
<i>Калініченко О.</i>	Педагогічне тестування старшокласників з композиції	40
<i>Прісич Н.</i>	Музичні ритми Америки	49

ІНФОРМАЦІЯ. РЕЦЕНЗІЇ

<i>Корнілова О.</i>	Методичні рекомендації щодо вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу в 2009/2010 навчальному році	53
<i>Гайдамака О.</i>	Всеукраїнський конкурс "Вчитель року – 2009"	59
<i>Чернова Л.</i>	Музей і школа: форми співпраці	60
<i>Скирда М.</i>	Школа і музей: разом навчатися цікавіше	62

АНОТАЦІЇ

ДО НОТНОГО ЗОШИТА

ХУДОЖНЯ ГАЛЕРЕЯ

УДК 371.68:[78+75]

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ – ОНОВЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦТВ

Оксана Гумінська,

канд. пед. наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет)

Стаття презентує кардинально нові вітчизняні мультимедійні засоби навчання мистецтва для загальноосвітніх навчальних закладів: педагогічні програмні засоби "Музика" для 1–4-х класів, "Музичне мистецтво" для 5–7-х класів, "Мистецтво" для 1–4-х класів, створені на основі різних авторських програм. Автор розкриває особливості побудови та демонструє сторінки ППЗ як зразок мультимедійного підручника з мистецтва для колективної та індивідуальної роботи з учнями.

Ключові слова: педагогічні програми (ППЗ), мультимедійний підручник з мистецтва.

Сучасна школа перебуває на етапі докорінної перебудови з позицій інновативності всього навчально-виховного процесу, що скеровує вчителя на оновлення змісту, засобів, форм та методів навчання. Новизна, на думку Л.Масол, залежить від об'єктивних чинників – детальної розробки психолого-педагогічного супроводу (системи взаємопов'язаних заходів і прийомів), загального алгоритму педагогічної діяльності й методичного інструментарію; від суб'єктивних факторів – індивідуального стилю, досвіду та мотивації вчителя, його інноваційно-творчого потенціалу [3, с. 299].

Нові можливості для педагогіки мистецтва, поліхудожнього виховання школярів відкривають комп'ютерні технології. Суб'єктивні фактори їх застосування залежать, насамперед, від рівня комп'ютерної грамотності вчителя.

Кожен учитель сьогодні має здійснювати комп'ютерну самоосвіту, застосувати комп'ютер для полегшення своєї праці, економії часу та підвищення якості освіти як ТЗН. Учитель музичного мистецтва має опанувати програму роботи з текстом (Microsoft Word), програму запису звука Audio CD (Ahead Nero), програму нотного набору та верстки музичного тексту (Finale), програми запису та обробки звука (Adobe Audition, Sound Forge), програму підготовки презентаційної графіки (Microsoft PowerPoint).

В арсеналі сучасного вчителя мистецтва є різні мультимедійні засоби: енциклопедичні видання, ігрові програми. Тематика таких проектів найрізноманітніша: класична й сучасна музика, окремі музичні твори, музичні інструменти, теорія музики, живопис, архітектура, музеї світу, художня культура, культура певної історичної епо-

хи, народна творчість тощо. Але дані продукти призначені для загального вжитку.

Пропонуємо до розгляду нові вітчизняні мультимедійні засоби, призначені для навчання музичного мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах, серед них:

Педагогічні програмні засоби "Музика" для 1–4-х класів, створені на основі державної програми для загальноосвітніх навчальних закладів "Музика" (1–4 класи), уклад. О.Я.Ростовський, Л.О.Хлебникова, Р.О.Марченко;

Педагогічні програмні засоби "Музичне мистецтво" для 5–7-х класів, створені на основі державної програми для загальноосвітніх навчальних закладів "Музичне мистецтво" (5–8 класи), уклад. Б.М.Фільц, І.М.Белова, Г.Б.Букрєєва, М.С.Демчишин, Л.М.Масол, О.В.Мільченко, О.М.Павленко;

Педагогічні програмні засоби "Мистецтво" для 1–4-х класів, створені на основі державної програми для загальноосвітніх навчальних закладів "Мистецтво" (1–4-х класи), уклад. Л.М.Масол, Е.В.Бєлкіна, О.І.Онїщенко, Н.В.Очеретяна, В.В.Рагозіна.

Автором запропонованих педагогічних програмних засобів (ППЗ) є колектив приватного підприємства "Контур плюс" (м. Рівне; директор Є.Левченко, керівник проекту Т.Крук). ППЗ є зразком створення мультимедійних підручників з музичного мистецтва, за допомогою яких може бути організовано навчально-пізнавальну діяльність учнів протягом усього курсу. Вони розраховані на використання їх як для колективної форми навчання, так і для самостійної роботи учнів, а також для проведення тестування.

Структурною основою ППЗ з музичного мистецтва є погодніне планування уроків музики для початкової школи та музичного мистецтва для основної школи. Кожен урок розкриває конкретну тему згідно навчальної програми та містить засоби для її розкриття: малюнки, світліни, текст, анімації, аудіо- та відеофрагменти, зразкове виконання музичних творів, виконання пісень у режимі караоке тощо. Матеріал ППЗ поданий послідовно, доступно, образно.

Емоційно-інформаційним елементом усього комплексу уроків є головні герої (педагогенти), які залучають присутніх до діалогу про життя, музику, мистецтво.

*Ната – фахівець з музики.
Має широкий діапазон знань.
Мріє про велику сцену.
Романтична, але практична.*

*Антон – фахівець з музики.
Має широкий діапазон знань.
Насмішкуватий,
але доброзичливий.
Вільний митець.*

*Фея – фахівець з музики.
Має широкий діапазон знань.
Знається на теорії, видах та
жанрах музики, біографіях
відомих композиторів та
виконавців.*

*Маестро – фахівець з музики.
Поважний, розсудливий.
Знається на теорії, видах та жан-
рах музики, біографіях відомих
композиторів і виконавців.*

*Лясолька – фахівець з музичних і
синтетичних видів мистецтва.
Має аналітичний склад розуму,
що не заважає їй бути романти-
ком і захоплюватися красою світу.
Весела, доброзичлива, вихова-
телька в душі.*

*Барвик – фахівець із візуальних
мистецтв.
Самовпевнений, енергійний і
творчий.*

Дидактична структура мультимедійних уроків підпорядкована дидактичній структурі уроку музичного мистецтва і складається з логічно-обґрунтованих частин (кроків), які мають таку послідовність:

- Тема уроку
- Вступ або вступна бесіда
- Демонстрація пісні
- Розучування пісні
- Караоке
- Розповідь про музику. Відомості про...
- Слухання музики
- Аналіз прослуханого твору
- Питання. Тестові завдання
- Підсумки уроку.

Структура мультимедійного уроку музичного мистецтва ППЗ "Мистецтво" доповнена такими структурними компонентами як:

- Споглядання та аналіз репродукцій
- Перегляд фрагментів кінофільмів, мультфільмів
- Творчі завдання
- Ритмічні вправи
- Спів з нот.

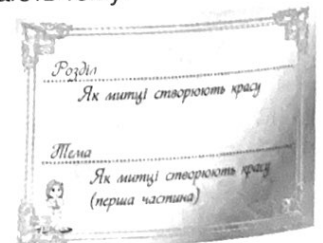
Послідовність цих компонентів (мультимедійних кроків) змінюється залежно від драматургії уроку: блок слухання музики може стояти в першій частині уроку, а блок розучування пісні – у другій. Незмінними є кроки: тема уроку, вступ (вступна бесіда), тестові завдання, підсумки уроку.

Знання змісту (інформаційно-ілюстративного наповнення) кожного структурного елемента допоможе вчителю в підготовці до уроку, написанні власного плану-конспекту з використанням запропонованого нами підручника. Розгляньмо детальніше кожен структурний компонент.

Тема уроку. На екрані з'являється запис теми уроку. Учитель разом із дітьми читають тему.

Розділ
Композиція музичного твору

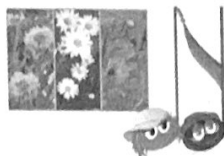
Тема
Музична драматургія симфонії

ППЗ "Музичне мистецтво"

ППЗ "Мистецтво"

Вступ або вступна бесіда. На екрані з'являються головні герої, від імені яких вестиметься розповідь про музичне мистецтво. Вони вітаються з учнями, ведуть між собою та учнями діалог за темою уроку. Учитель, за бажанням, може продовжити цей діалог з учнями.

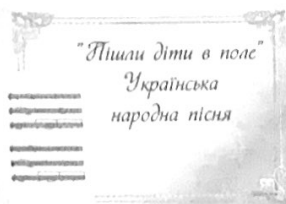
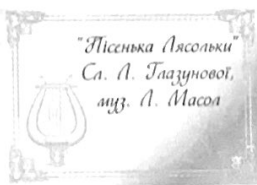

Головні герої ППЗ "Музичне мистецтво"

Головні герої ППЗ "Мистецтво"

Демонстрація пісні. Звучить зразковий варіант виконання пісні (із супроводом чи а капела) перед її розучуванням.

Розучування пісні. На екрані – ноти та слова пісні. Вивчення нотної грамоти та спів з нот непередбачені державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Але учні можуть слідувати за нотним записом пісні, звертаючи увагу на "графіку" мелодії (рух мелодії – вгору, вниз, на місці, стрибками). Текст куплетів допомагає використанню традиційної методики розучування пісні – на слух.

1. Чом, чом, чом, земля моя,
Так люба ти мені, так люба ти мені?
Чом, чом, чом, земля моя,
Чарує так мене краса твоя?

2. Чим, чим, чим манить мене
Пташні твої спів, пахучий цвіт лісів?
Чим, чим, чим манить мене
Вода річок твоїх, що тут пливе?

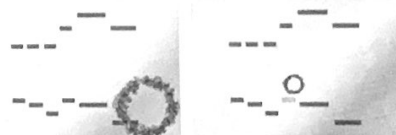
Я Барвиком зсуся, бо барви шаную,
І кожен хвилину малюю, малюю,
Хатинку, ялинку, дитинку, Билинку,
Листочок, місточок, маленьку пташинку,
І сонце, і зорі, і квіти барясті,
Вербу над рікою, калину в намісті

Для розучування пісні в 1–2-х класах пропонуємо використовувати графічний запис мелодії з анімаційним позначенням руху мелодії.

Графічне зображення пісні "Ми йдемо сьогодні в клас"

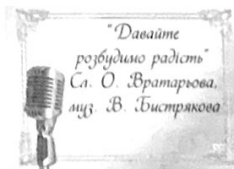
Графічне зображення пісні "Пішли діти в поле"

Карaoke. Звучить супровід до пісні, на екрані – текст у режимі караоке.

У такому режимі вчитель опрацьовує зміст кожного куплету, виконавський розвиток вокального твору. Учні готуються до "концертного" виконання пісні.

Ми йдемо сьогодні в клас

Це твій рідний дім,
Де зробив ти перший крок.

Розповідь про музику. Головні герої ведуть діалог про музичне мистецтво: обговорюють твір для слухання, називають ім'я композитора, пригадують історію його створення.

Фея розповідає про окремі музично-теоретичні поняття та терміни, дає їм визначення: оркестр, музичний інструмент, жанр, стиль, форма тощо.

На екрані – портрети, ілюстрації, слайд-шоу, твори живопису, відеофрагменти та ін.

Розповідь про трійстих музик

Розповідь про календарно-обрядові пісні

Розповідь про симфонію

Розповідь про Й.С.Баха

Тема	Противоположність	Тема	Закінчення
	Тема	Противоположність	Закінчення

Пояснення поняття "фуга"

Пояснення структури сонатної форми на прикладі увертури "Егмонт" Л.ван Бетховена

Розповідь про інструменти симфонічного оркестру

Розповідь про використання народної музики у творчості П.Чайковського

Розповідь легенди про калину

Учитель може продовжити з учнями розпочатий героїями діалог про музику, повторити теоретичні визначення.

Слухання музики. Прослуховування музичного твору. На моніторі – "нейтральна" заставка, що не відволікає учнів від сприймання самої музики. Можливе використання заставки, що демонструє структуру твору (7-й клас, вивчення теми "Композиція музичного твору"), або демонструє образ музичного твору та музичний інструмент.

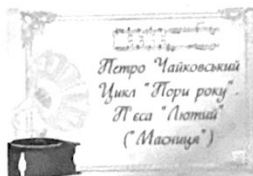
Сюїта №7 Аленкіна

Дж. Гершвін Опера «Порет та Бесса Колдвелла»

Опера "Різдво в Ассоль" Увертюра (фрагмент)

Аналіз прослуханого твору. Головні герої ставлять учням запитання або дають завдання до прослуханого твору. Учитель може доповнити аналіз прослуханого твору власними запитаннями, завданнями.

Якою була прослухана музика: спокійною чи схвильованою?

Якою була прослухана музика: тихою чи голосною?

Якою була прослухана музика: швидкою чи повільною?

Добріть слова для визначення характеру теми каприси: приємна, ладна, вибаглива, сльотіна, змирення, капризна, повільна

Як ви назвали п'єсу Юрія Шуровського?

	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ
ТЕМП		
ДИНАМІКА	форте	піано
НАСТРІЙ	?	?
КО ЇОРИ	?	?

Учні відповідають самостійно, іноді за допомогою підказок на моніторі (допоміжна клавіша F12 – "Характеристики музики").

Характеристики музики

Характер Засоби виразності

Характер

Бадьорий	Схвильований	Поетичний
Істеричний	Тисаний	Ласкавий
Енергійний	Грізний	Жартівливий
Революційний	Важкий	Радісний
Пристрасний	Спокійний	Градіозний
Величний	Агресивний	Сумний
Возлюбий	Незлий	Трагічний

Засоби виразності

Мелодія Динаміка

Ритм Регістр

Темп Тембр

Засоби виразності

Мелодія –
плавна, протяжна, спокійно-стримана, прискорена, швидко, чиста, прониклива, тремтлива, задушлива, задумлива, енергійна, стрімка, грайлива, пристрасна, смілива, рішуча, волюва, пастична, романтична

Відповіді на запитання, завдання можуть доповнюватись відомостями про життя і творчість композитора, жанр, виконавців (інструменти, голоси, оркестри), засоби музичної виразності тощо.

Джордж Гершвін

Прелюдія (прелюд) – невелика інструментальна п'єса, що передає певний настрій, емоційний стан

Запитання, тестові завдання. На монітор виведені та звучать запитання для перевірки засвоєння знань на уроці.

В яких музичних творах є образ матері?

Які відомі вам композитори писали музику на текст «Ave Maria»?

В яких музичних творах утілений образ Мадонни?

На уроках ППЗ "Музичне мистецтво" (3–7-й класи) для підсумкової перевірки знань пропонується застосування тестових завдань (на одиничний та множинний вибір відповіді).

Завдання

Посилення та послаблення звучання, сильні і слабі доли, наголоси, паузи та розділові знаки є

Виберіть один варіант відповіді:

1. І в розмовній мові, і в музичній
2. Тільки в розмовній мові
3. Тільки в музичній мові

Оберіть правильні твердження

Визначте правильні твердження

1. Принцип драматургічного розвитку – принцип подвійності та взаємодії образів
2. Принцип драматургічного розвитку – принцип подвійності, контрасту, конфлікту
3. Принцип драматургічного розвитку – принцип подвійності мелодії та гармонії
4. Принцип драматургічного розвитку – принцип подвійності мелодії та ступенів

Підсумки уроків музичного мистецтва (ППЗ "Мистецтво") можна підбити у формі вікторини чи гри.

Визначте автора і назву твору

Відповідь
М. Рако
Циця піє для балету "Порцесті"
П'єса "Мріяння"

Вікторина "Музичний портрет"

Упізнайте цих людей та розкажіть про їхню творчість

Вікторина "Картинна галерея"

Знайдіть у наведеному переліку визначення канону

Однотомний твір

Гомотомосний твір – в якому всі голоси виконують одну мелодію, вступаючи по чергові

Гетотомосний твір – в якому кожен голос має свою мелодію

Оберіть правильні твердження

Кастиньети, зітара – американські народні інструменти

Гуочес – китайський народний інструмент

Бандура, кобза, ліра – українські народні інструменти

Дудка – білоруський народний інструмент

Гра "У світі музики"

Перевірка знання учнями музичних творів здійснюється у формі музичної вікторини.

Визначте автора та назву музичного твору

Визначте назву та автора твору і приналежність його до певної країни

Музична вікторина "Музика розповідає"

Музична вікторина "Музика не знає кордонів"

Підсумки уроку. Діалог головних героїв. Учителю, за бажанням, може продовжити з учнями цей діалог.
(Далі буде).